

Okul ve Kulüp Takımlarında Oynayan Üniversite Öğrencilerinin Sporda Fair-Play Anlayışlarının Belirlenmesi

Fatih AKGÜL¹, Mehmet YILDIRIM²

¹Yozgat Bozok Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi. <https://orcid.org/0000-0003-2400-8683>

²Yozgat Bozok Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi. <https://orcid.org/0000-0002-9707-6540>

To cite this article/ Atf için:

Akgül, F., ve Yıldırım, M. (2024). Okul ve kulüp takımlarında oynayan üniversite öğrencilerinin sporda fair-play anlayışlarının belirlenmesi. *Uluslararası Bozok Spor Bilimleri Dergisi*, 5(3), 69-80.

Özet

Bu araştırmanın amacı, okul ve kulüp takımlarında oynayan üniversite öğrencilerinin sporda fair-play anlayışlarının belirlenmesidir. Araştırmanın evrenini, 2024-2025 Eğitim-Öğretim yılında Yozgat Bozok Üniversitesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklemi ise 2024-2025 Eğitim-Öğretim yılında Yozgat Bozok Üniversitesinde öğrenim gören öğrenciler içerisinde kolayda örnekleme yöntemi ile belirlenen 317 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu (cinsiyet, yaş, spor branşı, aile gelir düzeyi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, ailenizde spor yapan/yapmış var mı) ve "Fair Play Davranışlarını Sergileme Sıklığı Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde SPSS 25.0 programı kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizine başlamadan önce normal dağılımlarına çarpıklık ve basıklık değerleri ile bakılmış ve normal dağılım olduğu tespit edilmiştir. İstatistiksel analiz olarak frekans, yüzde analizi, aritmetik ortalama, standart sapma, iki grup karşılaştırmalarında bağımsız örneklem t testi, üç grup karşılaştırmalarında tek yönlü Anova analizi ve gruplar arası farklılığı tespit etmek için post hoc testleri kullanılmıştır. Gerçekleştirilen analiz sonucunda cinsiyet, yaş ve spor branşı değişkenlerine göre fair-play davranışlarını sergileme ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Aile gelir düzeyi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi ve ailede spor yapan/yapmış var mı? değişkenlerine göre ise fair-play davranışlarını sergileme ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmemiştir ($p > 0.05$).

Anahtar kelimeler: Fair-Play, Üniversite, Öğrenci

Determination of Fair-Play Understanding of University Students Playing in School and Club Teams

Abstract

The aim of this research is to determine the understanding of fair-play in sports among university students playing in school and club teams. The population of the research consists of students studying at Yozgat Bozok University in the 2024-2025 academic year. The sample consists of 317 students determined by convenience sampling method among the students studying at Yozgat Bozok University in the 2024-2025 academic year. In the study, personal information form (gender, age, sports branch, family income level, mother's education level, father's education level, does anyone in your family do / have done sports) and 'Frequency of Exhibiting Fair Play Behaviours Scale' were used as data collection tools. SPSS 25.0 programme was used for statistical analysis of the data. Before starting the statistical analysis of the data, normal distribution was checked with skewness and kurtosis values and it was determined that there was a normal distribution. Frequency, percentage analysis, arithmetic mean, standard deviation, independent sample t test in two group comparisons, one-way

ANOVA analysis in three group comparisons and post hoc tests were used to determine the difference between groups. As a result of the analysis, statistically significant differences were found between the mean scores of the scale of exhibiting fair-play behaviours according to gender, age and sport branch variables ($p < 0.05$). There were no statistically significant differences between the mean scores of the fair-play behaviours scale according to the variables of family income level, mother's education level, father's education level and whether there is anyone in the family who does/has done sports ($p > 0.05$).

Keywords: Fair-Play, University, Student

GİRİŞ

Spor, fiziksel aktivite değil, aynı zamanda etik değerlerin ve fair-play anlayışının ön planda olduğu karmaşık bir kültürel olgudur. Fair-play kavramı, sporun özünde yer alan dürüstlük, saygı, eşitlik ve adalet gibi temel değerleri içerir ve bu değerler, spor dünyasının sağlıklı işleyişi için vazgeçilmez unsurlardır (Palou vd., 2020). Spor, Fair-Play' i teşvik ederek, katılımcılar arasında saygı ve empatiyi teşvik ederek daha adil bir topluma katkıda bulunabilir Fair-Play, spor eğitiminde temel bir ilke olarak hizmet eder, genç sporcular arasında ahlaki seçimleri ve sosyal olarak kabul edilebilir tutumları teşvik eder (Kowalska, 2022). Bu kavram, sporcuların sadece yazılı kurallar çerçevesinde değil, aynı zamanda yazılı olmayan etik ve ahlaki değerler doğrultusunda hareket etmelerini öngörür. Fair-play anlayışı, rekabeti teşvik ederken, rakibe saygı göstermeyi, haksız avantaj elde etmekten kaçınmayı ve sporun ruhuna uygun davranmayı gerektirir (Çağlayan ve Arı, 2018).

Fair-Play sadece rekabetle ilgili değil, aynı zamanda günümüz gençliğinin karşı karşıya olduğu değerler kriziyle mücadeleye yardımcı olabilecek topluluk ve dostluğu teşvik etmekle ilgilidir (Pignato, 2019).

Üniversite öğrencileri, geleceğin profesyonel sporcuları, antrenörleri, spor yöneticileri ve spor politikalarını belirleyecek bireyler olma potansiyeline sahiptir. Bu nedenle, onların sporda fair-play anlayışlarının belirlenmesi, geliştirilmesi ve pekiştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Üniversite yılları, öğrencilerin kişilik ve değer yargılarının şekillendiği kritik bir dönemdir ve bu dönemde edinilen fair-play anlayışı, gelecekteki spor kariyerlerini ve spor kültürünü doğrudan etkileyecektir. Üniversitelerde sporun etik yönetimi, Fair-Play ilkeleriyle iç içe olan bir sosyal sorumluluk duygusu aşılacak için şarttır. Kapsamlı bir etik çerçeve, sporcuların, antrenörlerin ve kurumların davranışlarına rehberlik ederek rekabetçi ortamlarda Fair-Play'in desteklenmesini sağlayabilir (Oscar vd., 2014).

Okul ve kulüp takımlarında oynayan üniversite öğrencilerinin fair-play anlayışlarının incelenmesi, spor etiği eğitiminin etkinliğini değerlendirmek, mevcut eksiklikleri tespit etmek ve gelecekteki spor politikalarını şekillendirmek açısından kritik bir role sahiptir. Bu inceleme, öğrencilerin teorik bilgilerinin yanı sıra, gerçek spor ortamlarındaki davranışlarını da kapsayarak, fair-play anlayışının pratikte ne ölçüde uygulandığını ortaya koyabilir. Fair-Play'i geliştirmek için tasarlanan programlar, sporun eğitimsel rolünü vurgulayarak öğrencilerdeki değerlerin gelişimini önemli ölçüde etkileyebilir (Valter vd., 2013).

Bu çalışma, okul ve kulüp takımlarında aktif olarak spor yapan üniversite öğrencilerinin fair-play anlayışlarını derinlemesine belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, öğrencilerin fair-play kavramına yönelik algılarını, bu konudaki tutum ve davranışlarını çeşitli açılardan inceleyerek, spor etiği eğitiminin mevcut durumunu analiz etmeyi ve geliştirilmesi gereken alanları tespit etmeyi hedeflemektedir. Bu kapsamda, farklı spor dallarında ve farklı rekabet seviyelerinde faaliyet gösteren öğrencilerin fair-play anlayışları karşılaştırılabilir, cinsiyet, yaş, branş, aylık gelir, anne-baba eğitim seviyesi, ailede spor yapan gibi demografik faktörlerin etkisi araştırılabilir ve fair-play davranışlarını etkileyen motivasyonel faktörler incelenebilir.

Çalışmanın sonuçları, üniversitelerde ve spor kulüplerinde verilen spor etiği eğitiminin

etkinliğini artırmak, müfredatı güncellemek ve fair-play kültürünü güçlendirmek için kullanılabilir. Ayrıca, bu bulgular ışığında, spor organizasyonları ve federasyonlar, fair-play'i teşvik eden politikalar ve uygulamalar geliştirebilir, böylece Türk spor kültürünün etik değerler temelinde gelişmesine katkıda bulunabilir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırmada nicel modeller içerisinde yer alan betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel tarama modeli geçmiş veya mevcutta var olan bir durumu olduğu haliyle betimlemeyi amaçlayan bir modeldir. (Karasar, 2012).

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini, 2024-2025 Eğitim-Öğretim yılında Yozgat Bozok Üniversitesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklemine ise 2024-2025 Eğitim-Öğretim yılında Yozgat Bozok Üniversitesinde öğrenim gören öğrenciler içerisinde kolayda örnekleme yöntemi ile belirlenen 317 öğrenci oluşturmaktadır. Kolayda örnekleme yöntemi evrenden seçilecek örneklem grubunun araştırmacının amaçlarınca belirlendiği olasılıklı olmayan bir örnekleme yöntemidir. Bu örnekleme yöntemi ile evrenden en kolay, hızlı ve ekonomik şekilde veriler toplanır (Malhotra, 2004).

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu ve “Fair Play Davranışlarını Sergileme Sıklığı Ölçeği” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu “cinsiyet, yaş, spor branşı, aile gelir düzeyi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, ailenizde spor yapan/yapmış var mı?” sorularından oluşmaktadır.

Fair Play Davranışlarını Sergileme Sıklığı Ölçeği

Temel, Ekiz Altun ve Yıldırım (2021) tarafından geliştirilen ölçek 14 soru ve 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Birinci boyut (takım) 2 madde, ikinci boyut (seyirci) 2 madde, üçüncü boyut (olumsuz davranış) 6 madde ve dördüncü boyut (rakip) 4 maddeden oluşmaktadır. Olumsuz davranışlar boyutundaki maddeler ters kodlanarak kullanılmaktadır. Bu boyuttan alınan yüksek puanlar olumlu düşünceye sahip olduğunun göstergesidir. Ölçekten alınabilecek toplam puanlar 14 ile 42 puan arasında değişmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar, fair play davranışları sergileme sıklığının iyi seviyede olduğunu göstermektedir. Temel, Ekiz Altun ve Yıldırım (2021) tarafından ölçeğe ilişkin yapılan iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı toplamı için 0.61 ve alt boyutlar için takım .65, seyirci .65, olumsuz davranış .66, rakip .71, olarak hesaplanmıştır.

Gerçekleştirilen mevcut bu araştırmada ise güvenilirlik katsayıları toplamı için .83 ve alt boyutlar için sırasıyla .86, .85, .81 ve .89 olarak tespit edilmiştir. Özdamar (1999), Tavşancıl (2006) ve Büyüköztürk. (2010)'e göre ölçeğin 0.70 ve daha yüksek bir değerde olması güvenilir olduğunun göstergesidir.

Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel analizinde SPSS 25.0 programı kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizine başlamadan önce normal dağılımlarına çarpıklık ve basıklık değerleri ile bakılmış ve çarpıklık değerlerinin-.801/-1.853 arasında, basıklık değerlerinin .078/2.309 arasında olduğu tespit edilmiştir. Kline'a (2011) göre çarpıklık ve basıklık değerlerinin +-3'ten küçük olması verilerin normal dağıldığının göstergesidir. Bu çalışmada da nicel verilerin normal dağılım gösterdiği varsayılmıştır. İstatistiksel analiz olarak frekans, yüzde analizi, aritmetik ortalama, standart sapma, iki grup karşılaştırmalarında bağımsız örneklem t testi, üç grup karşılaştırmalarında tek yönlü Anova analizi ve gruplar arası farklılığı tespit etmek için post hoc testleri kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde istatistiksel analizler neticesinde elde edilen verilere ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular

		N	%
Cinsiyet	Kadın	175	55.2
	Erkek	142	44.8
Yaş	17-19	53	16.7
	20-22	138	43.5
	23-25	71	22.4
	26-28	14	4.4
	29 ve üzeri	41	12.9
Spor Branşı	Bireysel Sporlar	174	54.9
	Takım Sporları	143	45.1
Aile Gelir Düzeyi	Çok Düşük	55	17.4
	Düşük	37	11.7
	Orta	155	48.9
	Yüksek	58	18.3
	Çok Yüksek	12	3.8
Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul	154	48.6
	Ortaokul	71	22.4
	Lise	63	19.9
	Üniversite	29	9.1
Baba Eğitim Düzeyi	İlkokul	117	36.9
	Ortaokul	66	20.8
	Lise	90	28.4
	Üniversite	44	13.9
Ailenizde spor yapan/yapmış var mı?	Evet	160	50.5
	Hayır	157	49.5

Tablo 1 incelendiğinde; katılımcıların %55.2'si kadın, %44.8'i erkektir. %16.7'si 17-19, %43.5'i 20-22, %22.4'ü 23-25, %4.4'ü 26-28 ve %12.9'u 29 yaş ve üzerindedir. %54.9'u bireysel sporlar ile %45.1'i takım sporları ile uğraşmaktadır. Aile gelir düzeyi sorusuna katılımcıların %17.4'ü çok düşük, %11.7'si düşük, %48.9'u orta, %18.3'ü yüksek ve %3.8'i çok yüksek cevabı vermiştir. Anne eğitim düzeyleri sorusuna katılımcıların %48,6'sı ilkökul, %22.4'ü ortaokul, %19.9'u lise ve %9.1'i üniversite mezunu cevabı vermiştir. Baba eğitim düzeyine bakıldığında %36.9'u ilkökul, %20.8'i ortaokul, %28.4'ü lise ve %13.9'u üniversite mezunudur. Katılımcıların ailesinde spor yapan / yapmış birisi var mı sorusuna %50.5'i evet, %49.5'i hayır şeklinde cevap verdiği tespit edilmiştir.

Tablo 2. Cinsiyet değişkeni t testi bulguları

	Cinsiyet	N	Ort.	ss.	t	p
Takım	Kadın	175	2.75	.51	2.110	.036
	Erkek	142	2.61	.64		
Seyirci	Kadın	175	2.58	.57	1.825	.069
	Erkek	142	2.45	.69		
Olumsuz Düşünce	Kadın	175	2.44	.54	2.191	.029
	Erkek	142	2.31	.50		
Rakip	Kadın	175	2.64	.51	3.375	.001
	Erkek	142	2.42	.63		
Ölçek Toplam	Kadın	175	35.91	4.79	3.572	.000
	Erkek	142	33.72	5.90		

Tablo 2 incelendiğinde; cinsiyet değişkenine göre takım, olumsuz düşünce, rakip alt boyutları ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir ($p<.05$). Takım, olumsuz düşünce, rakip alt boyutları ve ölçek toplamında kadınların erkeklere göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Seyirci alt boyutunda ise anlamlı fark tespit edilmemiştir ($p>.05$).

Tablo 3. Yaş değişkeni Anova analizi bulguları

		N	Ort.	Ss.	F	p	Fark
Takım	17-19 (1)	53	2.43	.75	3.424	.009	1<2,3,4,5
	20-22 (2)	138	2.73	.55			
	23-25 (3)	71	2.74	.51			
	26-28 (4)	14	2.85	.36			
	29 ve üzeri (5)	41	2.73	.50			
Seyirci	17-19 (1)	53	2.30	.75	3.683	.006	1<2,3,4,5
	20-22 (2)	138	2.48	.65			
	23-25 (3)	71	2.64	.52			
	26-28 (4)	14	2.82	.37			
	29 ve üzeri (5)	41	2.63	.52			
Olumsuz Düşünce	17-19 (1)	53	2.50	.56	1.620	.169	-
	20-22 (2)	138	2.34	.54			
	23-25 (3)	71	2.39	.43			
	26-28 (4)	14	2.58	.45			
	29 ve üzeri (5)	41	2.30	.58			
Rakip	17-19 (1)	53	2.39	.69	1.825	.124	-
	20-22 (2)	138	2.52	.60			
	23-25 (3)	71	2.58	.48			
	26-28 (4)	14	2.71	.56			
	29 ve üzeri (5)	41	2.67	.47			
Ölçek Toplam	17-19 (1)	53	34.11	6.71	1.535	.192	-
	20-22 (2)	138	34.61	5.47			
	23-25 (3)	71	35.41	4.33			
	26-28 (4)	14	37.71	5.01			
	29 ve üzeri (5)	41	35.29	5.01			

Tablo 3 incelendiğinde; yaş değişkenine göre takım ve seyirci alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir ($p<.05$). 17-19 yaş aralığında olanların hem takım hem de seyirci alt boyutlarında diğer yaş gruplarına göre puan ortalaması daha düşük olarak belirlenmiştir. Diğer alt boyutlar ve toplam puan ortalamasında ise anlamlı farklar tespit edilmemiştir ($p>.05$).

Tablo 4. Spor branşı değişkeni t testi bulguları

	Spor Branşı	N	Ort.	ss.	t	p
Takım	Bireysel Sporlar	174	2.62	.63	-2.352	.019
	Takım Sporları	143	2.77	.49		
Seyirci	Bireysel Sporlar	174	2.47	.66	-1.560	.120
	Takım Sporları	143	2.58	.59		
Olumsuz Düşünce	Bireysel Sporlar	174	2.41	.48	1.037	.301
	Takım Sporları	143	2.35	.57		
Rakip	Bireysel Sporlar	174	2.50	.59	-1.489	.137
	Takım Sporları	143	2.59	.56		
Ölçek Toplam	Bireysel Sporlar	174	34.67	5.62	-.927	.354
	Takım Sporları	143	35.24	5.17		

Tablo 4 incelendiğinde; spor branşı değişkenine göre takım alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir ($p < .05$) Bu fark takım sporları ile uğraşanların lehinedir. Diğer alt boyutlar ve ölçek toplam puan ortalamasında anlamlı farklar tespit edilmemiştir ($p > .05$).

Tablo 5. Aile gelir düzeyi değişkeni Anova analizi bulguları

	Gelir Düzeyi	N	Ort.	Ss.	F	p	Fark
Takım	Çok Düşük	55	2.71	.60	.764	.550	-
	Düşük	37	2.59	.65			
	Orta	155	2.68	.58			
	İyi	58	2.78	.44			
	Çok İyi	12	2.58	.76			
Seyirci	Çok Düşük	55	2.53	.61	1.509	.199	-
	Düşük	37	2.35	.73			
	Orta	155	2.51	.59			
	İyi	58	2.66	.60			
	Çok İyi	12	2.41	.87			
Olumsuz Düşünce	Çok Düşük	55	2.30	.58	.981	.418	-
	Düşük	37	2.47	.48			
	Orta	155	2.40	.51			
	İyi	58	2.40	.53			
	Çok İyi	12	2.20	.60			
Rakip	Çok Düşük	55	2.58	.62	1.310	.266	-
	Düşük	37	2.54	.49			
	Orta	155	2.53	.56			
	İyi	58	2.59	.60			
	Çok İyi	12	2.18	.73			
Ölçek Toplam	Çok Düşük	55	34.69	6.39	1.218	.303	-
	Düşük	37	34.89	4.58			
	Orta	155	34.96	5.26			
	İyi	58	35.72	5.18			
	Çok İyi	12	32.00	5.93			

Tablo 5 incelendiğinde; aile gelir düzeyi değişkenine göre ölçek alt boyutlarında ve toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmemiştir ($p > .05$).

Tablo 6. Anne eğitim düzeyi değişkeni Anova analizi bulguları

	Anne Eğitim D.	N	Ort.	Ss.	F	p	Fark
Takım	İlkokul	154	2.72	.58	.319	.812	-
	Ortaokul	71	2.68	.58			
	Lise	63	2.64	.54			
	Üniversite	29	2.67	.67			
	İlkokul	154	2.55	.62			
Seyirci	Ortaokul	71	2.46	.65	.347	.791	-
	Lise	63	2.50	.63			
	Üniversite	29	2.53	.61			
	İlkokul	154	2.55	.62			

Olumsuz Düşünce	İlkokul	154	2.41	.51	1.073	.361	-
	Ortaokul	71	2.44	.57			
	Lise	63	2.30	.52			
	Üniversite	29	2.32	.50			
Rakip	İlkokul	154	2.57	.56	2.309	.076	-
	Ortaokul	71	2.58	.59			
	Lise	63	2.37	.62			
	Üniversite	29	2.64	.52			
Ölçek Toplam	İlkokul	154	35.28	5.18	1.583	.193	-
	Ortaokul	71	35.32	6.07			
	Lise	63	33.61	5.21			
	Üniversite	29	34.96	5.23			

Tablo 6 incelendiğinde; anne eğitim düzeyi değişkenine göre ölçek alt boyutlarında ve toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmemiştir ($p > .05$).

Tablo 7. Baba eğitim düzeyi değişkeni Anova analizi bulguları

	Baba Eğitim D.	N	Ort.	Ss.	F	p	Fark
Takım	İlkokul	117	2.69	.58	.004	1.00	-
	Ortaokul	66	2.69	.63			
	Lise	90	2.68	.55			
	Üniversite	44	2.69	.55			
Seyirci	İlkokul	117	2.55	.60	.267	.849	-
	Ortaokul	66	2.48	.70			
	Lise	90	2.53	.59			
	Üniversite	44	2.47	.69			
Olumsuz Düşünce	İlkokul	117	2.44	.51	.596	.618	-
	Ortaokul	66	2.37	.58			
	Lise	90	2.34	.49			
	Üniversite	44	2.36	.55			
Rakip	İlkokul	117	2.55	.59	.393	.758	-
	Ortaokul	66	2.57	.57			
	Lise	90	2.48	.56			
	Üniversite	44	2.56	.63			
Ölçek Toplam	İlkokul	117	35.32	5.15	.424	.736	-
	Ortaokul	66	34.95	5.99			
	Lise	90	34.47	5.19			
	Üniversite	44	34.79	5.77			

Tablo 7 incelendiğinde; baba eğitim düzeyi değişkenine göre ölçek alt boyutlarında ve toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmemiştir ($p > .05$).

Tablo 8. Ailenizde spor yapan/yapmış olan var mı? değişkeni t testi bulguları

	Aile Spor	N	Ort.	ss.	t	p
Takım	Evet	160	2.73	.52	1.247	.213
	Hayır	157	2.65	.63		
Seyirci	Evet	160	2.55	.60	1.016	.310
	Hayır	157	2.48	.65		
Olumsuz Düşünce	Evet	160	2.38	.52	-.134	.846
	Hayır	157	2.39	.53		
Rakip	Evet	160	2.54	.57	.083	.934
	Hayır	157	2.54	.59		
Ölçek Toplam	Evet	160	35.08	5.23	.490	.625
	Hayır	157	34.78	5.61		

Tablo 8 incelendiğinde; ailenizde spor yapan/yapmış olan var mı? değişkenine göre ölçek alt boyutlarında ve toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmemiştir ($p > .05$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmanın amacı okul ve kulüp takımlarında oynayan üniversite öğrencilerinin sporda fair-play anlayışlarının belirlenmesidir. Araştırma grubunu 2024-2025 Eğitim-Öğretim yılında Yozgat Bozok Üniversitesinde farklı bölümlerde öğrenim gören 317 öğrenci oluşturmuştur.

Araştırmada; cinsiyet değişkenine göre takım, olumsuz düşünce, rakip alt boyutları ve ölçek toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir ($p<.05$). Takım, olumsuz düşünce, rakip alt boyutları ve ölçek toplamında kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, kadınların genellikle daha empatik ve işbirliğine dayalı bir iletişim tarzına sahip olmaları ve spor etkinliklerinde adalet ve eşitlik ilkelerine olan bağlılıklarının güçlü olduğunu göstermektedir. Kadın sporcuların etik değerlere ve sporun ruhuna daha fazla önem verdikleri söylenebilir. Yapılan çalışmada; kadınların erkeklere kıyasla daha yüksek düzeyde tekrarlayan olumsuz düşüncelere ve ruminasyona eğilimli oldukları bulunmuştur. Bu durum özellikle genç kadınlar arasında belirgin olmakla birlikte, ilerleyen yaşlarda azalma eğilimi göstermektedir. Bu tür düşünce yapıları, stres ve kaygı gibi psikolojik zorluklara katkı sağlayarak, bireyin genel ruh sağlığını olumsuz etkileyebilir (Lilly vd., 2023). Özellikle takım sporları ve bireysel sporlar arasında da cinsiyete dayalı farklılıklar gözlenmektedir; erkek sporcular daha yüksek seviyede rekabet kaygısı yaşarken, kadınların sosyal destek arama davranışları daha belirgindir (Kemarar vd., 2022).

Araştırmada; yaş değişkenine göre takım ve seyirci alt boyutlarında 17-19 yaş aralığında olan öğrencilerin diğer yaş gruplarına göre puan ortalaması daha düşük olarak belirlenmiştir. Yaşın ilerlemesi ile birlikte fair play davranışları sergileme sıklığının arttığı görülmüştür. Genç bireylerin bu dönemde daha rekabetçi ve bencil davranışlar sergileyebileceği, dolayısıyla fair play ilkesine uygun davranışlarda bulunma sıklıklarının azaldığı düşünülmektedir. Yaş ilerledikçe fair play davranışlarının sergileme sıklığının artması, bireylerin yaşam deneyimlerinin ve olgunlaşma süreçlerinin etkisini göstermektedir. Daha olgun bireyler, sporun sadece rekabet boyutuna değil, aynı zamanda sosyal etkileşim ve etik değerlere de daha fazla önem vermeye başlarlar. Bu bağlamda, yaş ilerledikçe kazanılan deneyimler, sporun ruhuna uygun davranışları teşvik eden bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. 17-19 yaş arası ergenler genellikle Fair-Play konusunda sınırlı bir anlayış sergilemekte ve bunu günlük hayata uygulanabilir daha geniş bir etik ilke yerine sporun sınırları içinde görürler. Bir çalışmada, katılımcıların %69'u Fair-Play'i yalnızca spor bağlamında anlamaktadırlar (Ludwiczak ve Bronikowska, 2022). Fair-Play algısı, spor yaşına ve kategorilerine göre davranışlarda önemli farklılıklarla spor katılımının türünden etkilenmektedir (Gorun, 2020). 11-19 yaş arası çocuklar arasında şiddet eğilimleri ile Fair-Play davranışları arasında olumsuz bir ilişki olduğunu göstermekte ve şiddet eğilimleri azaldıkça Fair-Play davranışlarının arttığını düşündürmektedir (Adiloğulları vd., 2017).

Araştırmada; spor branşı değişkenine göre takım alt boyutunda takım sporları ile uğraşanların lehine anlamlı fark tespit edilmiştir. Takım sporlarında, sporcular arasında güçlü bir dayanışma ve karşılıklı bağımlılık hissi oluşması, fair play davranışlarının daha sık sergilenmesine katkıda bulunabilir. Takım arkadaşlarının başarısını önemsemek ve birlikte hareket etme gerekliliği, sporcuların etik değerleri benimsemesini destekler. Ayrıca, takım

sporları genellikle sosyal etkileşimlerin yoğun olduğu ortamlardır; bu da bireylerin empati kurma ve adalet duygusunu geliştirmeleri açısından faydalı olabilir. Takım sporcularının, bireysel spor katılımcılarına kıyasla maç öncesi ve maç sırasında Fair-Play dahil olmak üzere birden fazla alt ölçekte daha yüksek Fair-Play davranışları sergilediklerini görülmektedir (Gorun, 2020). Antrenörlerin Fair-Play’i teşvik etmedeki rolü çok önemlidir, çünkü özellikle takım ortamlarında, çabaya ve gelişmeye sadece galibiyete öncelik veren değerler aşılanmaktadır (de Cabo Agustín vd., 2022).

Araştırmada; aile gelir düzeyi değişkenine göre ölçek alt boyutlarında ve toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmemiştir. Sporun yalnızca ekonomik durumdan değil, aynı zamanda bireylerin karakter gelişimi, sosyal etkileşimleri ve toplumsal normlardan etkilendiği de göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda, fair play anlayışının sosyal normlarla ve bireysel değerlerle şekillendiği; dolayısıyla ekonomik faktörlerin bu davranışları belirlemede sınırlı bir etkisinin olduğu söylenebilir. Sosyoekonomik durumun, adil oyun tutumlarıyla ilişkili olabilecek umut gibi psikolojik yapıları etkileyebileceğini göstermektedir. Daha yüksek sosyoekonomik durum grupları genellikle daha olumlu psikolojik özellikler sergiler ve potansiyel olarak Fair-Play algılarını etkilemektedir (Hui vd., 2019). Fair Play anketinin farklı demografik bilgiler arasında doğrulaması, gelirin puanları önemli ölçüde etkileyebileceğini gösterirken, yaş ve cinsiyet gibi diğer faktörlerin Fair-Play tutumlarının şekillenmesinde rol oynadığını göstermektedir (Pavlova vd., 2022).

Araştırmada; anne ve baba eğitim düzeyleri değişkenlerine göre ölçek alt boyutlarında ve toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmemiştir. Anne ve baba eğitim düzeylerinin, çocukların gelişiminde önemli bir rol oynadığı kabul edilse de spor alanındaki etik davranışların şekillenmesinde sadece eğitim düzeyinin değil, diğer sosyal faktörlerin de etkili olduğu gözlemlenmektedir. Örneğin, sporcuların fair play anlayışları, antrenörlerin tutumu, takım arkadaşlarıyla olan ilişkileri ve sporun sosyal normları gibi unsurlar tarafından da şekillendirilebilir. Bu nedenle, anne ve baba eğitim düzeyleri tek başına fair play davranışlarını belirlemede yetersiz kalmış olabilir. Anne ve baba eğitim seviyelerine dayalı Fair Play puanlarında önemli farklılıklar tespit edilmemiştir, bu da ebeveyn eğitiminin ergenlerin Fair-Play becerilerini etkileyebileceğini göstermektedir (Pavlova vd., 2022). Demokratik ebeveynlik tarzlarının daha yaygın olduğunu ve bunun çocuklar arasında bir adalet duygusunu teşvik edebileceğini, ancak Fair Play puanlarıyla doğrudan korelasyonun sonuçsuz kaldığı tespit edilmiştir (Karabulut vd., 2014).

Araştırmada; ailede spor yapma durumu değişkenine göre ölçek alt boyutlarında ve toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmemiştir. Ailede spor yapma durumunun, çocukların spor alanındaki etik davranışlarını şekillendirmede etkili olması beklenirken, bu durumun ortaya çıkmaması, sporun sadece fiziksel aktivite değil, aynı zamanda sosyal normlar ve kültürel değerlerle de ilişkili bir etkinlik olduğunu düşündürmektedir. Fair play anlayışının gelişimi, aile ortamının ötesinde antrenörlerin etkisi, takım arkadaşlarıyla olan ilişkiler ve sosyal çevre gibi faktörler tarafından da etkileniyor olabilir. Aile üyelerinin spor yapıyor olması, çocuklara spor alışkanlığı kazandırabilirken, fair play gibi etik değerlerin gelişiminde antrenörler, takım arkadaşları ve sporun kültürel değerleri gibi çevresel faktörlerin daha etkili olduğu görülmektedir (Partridge ve Brustad,

2008). Literatürde fair play ve etik davranışların sosyal bir öğrenme süreciyle, spor alanındaki sosyal etkileşimler yoluyla geliştiği vurgulanmaktadır (Horn, 2008).

Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıda ki önerilere yer verilmiştir.

- Kadın sporcuların takım ve rekabet ortamlarındaki davranışları, erkek sporcularla karşılaştırılarak ele alınabilir. Ayrıca, kadınların spordaki rolü ve toplumsal algıları üzerine de araştırmalar yapılabilir.
- Takım sporları ile bireysel sporlar arasındaki fair play davranışları açısından karşılaştırma yapılabilir. Takım sporlarının sosyal dinamikleri ve grup içindeki ilişkilerin, sporcuların etik davranışları üzerindeki etkisi incelenebilir.
- Aile gelir düzeyinin sporda fair play davranışları üzerindeki etkisi ele alınarak, sosyoekonomik durumun spor eğitimi ve katılımı üzerindeki rolü tartışılabilir.
- Sporun etik değerlerinin bireylerin sosyal çevreleri ve antrenör tutumları gibi diğer faktörlerle nasıl etkileşime girdiği üzerinde durulabilir.
- Ailede spor yapma durumunun, bireylerin spor alanındaki etik davranışları üzerindeki etkisi ele alınabilir. Spor yapma alışkanlıklarının yanı sıra, sosyal destek ve bireysel motivasyon gibi unsurların rolü incelenebilir.
- Fair play davranışlarının genç sporcular arasında geliştirilmesine yönelik eğitim programları önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Adilogullari, G. E, Ulucan, H., Beltekin, E., Kuyulu, İ. (2017). Relationship between violence tendency levels of 11-19 aged children who attend to summer school and their behaviors towards fair play in sports. *European Journal of Physical Education and Sport Science*, 3(12).
- Bartoll, Ò. C., & Domingo, C. H. (2014). Fair play, responsabilidad social y derecho deportivo en la universidad española. *Rivista Internazionale di Diritto ed Etica dello Sport*, 1, 63-74.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (11. Baskı). Ankara: Pegem
- Çağlayan, H. S., ve Ari, A. (2018). *Sporda bilimsel yaklaşımlar, finansal fair-play*. Gece Publishing.
- de Cabo Agustín, S., Cayón, A. C., & de Mesa, C. G. G. (2022). Actitudes de fair play durante la práctica de fútbol en alumnado de Educación Primaria. *Journal of Sport and Health Research*, 14(2), 269-280.
- Gorun, L. (2020). A research on the fair play behaviors of students participating in school sports (the case of Düzce province). *Asian Journal of Education and Training*, 6(3), 356-361.
- Horn, T. S. (2008). *Coaching effectiveness in the sport domain*.
- Karabulut, E., Kanbay, Y., Aslan, Ö., Işık, E. (2014). Determination of maternal/paternal attitudes of undergraduate students. *Population*.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi* (24. baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Kemarat, S., Theanthong, A., Yeemin, W., & Suwankan, S. (2022). Personality characteristics and competitive anxiety in individual and team athletes. *Plos one*, 17(1), e0262486.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. London: Guilford publications.
- Kowalska, J. E. (2022). Zasada fair play jako wsparcie działań profilaktycznych wzmacniających młodzież w kryzysie wartości. *Kultura-Społeczeństwo-Edukacja*, 1, 39-50.
- Lei, H., Wang, Z., Peng, Z., Yuan, Y., & Li, Z. (2019). Hope across socioeconomic status: examining measurement invariance of the Children's hope scale across socioeconomic status groups. *Frontiers in Psychology*, 10, 2593.
- Lilly, K. J., Howard, C., Zubielevitch, E., & Sibley, C. G. (2023). Thinking twice: examining gender differences in repetitive negative thinking across the adult lifespan. *Frontiers in Psychology*, 14, 1239112.
- Ludwiczak, M., & Bronikowska, M. (2022). Fair play in a context of physical education and sports behaviours. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(4), 2452.
- Malhotra, N. K. (2020). *Marketing research: an applied prientation*. Pearson.
- Özdamar, K. (1999). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi I*. (2.baskı). Eskişehir: Kaan.
- Partridge, J. A., Brustad, R. J., & Stellino, M. B. (2008). *Social influence in sport*. Human Kinetics.
- Pavlova, I., Waşık, J., Mosler, D., Balko, S., Spałek, R., & Chalimoniuk, M. (2022). Sense of fairness and social attitude among adolescents-validation of Ukrainian version of fair play questionnaire. *Physical Activity Review*, 10(2).
- Palou, P., Bermejo Díaz, J. M., Borràs, P. A., & Ponseti, F. J. (2020). Effects of an educational intervention regarding fair play on sports team coaches. *Journal of Human Sport and Exercise*, 15(2), 419-431.
- Pignato, S. (2019). Il valore educativo del fair play. *Formazione & Insegnamento*, 17(3 Suppl.), 169-180.
- Pinheiro, V., Camerino, O., & Sequeira, P. (2013). Recursos para potenciar el fair play en la iniciación deportiva. Retos. *Nuevas tendencias en Educación Física, Deporte y Recreación*, 24, 88-90.
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. (3. Baskı). Ankara: Nobel.
- Temel, A., Altun Ekiz, M., ve Yıldırım, İ. (2021). Fair play davranışlarını sergileme sıklığı ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(2), 74-85.